

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

REKOMENDACIJOS ASMENIMS, PADUODANTIEMS KASACINĮ SKUNDĄ CIVILINĖJE BYLOJE

Svarstyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų pasitarime

-----

Šios rekomendacijos yra skirtos palengvinti kasacinio skundo surašymą, pateikti su tuo susijusius praktinius patarimus, atkreipti dėmesį į esminius proceso teisės normose nustatytus reikalavimus kasaciniam skundui. Tai metodinė pagalba kasacinį skundą rašantiems asmenims. Šių rekomendacijų laikymasis nėra privalomas, išskyrus tuos reikalavimus, kurie išplaukia iš proceso teisės normų ir iš suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos.

TURINYS

I.	Kas yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir ką jis nagrinėja?.....	2
II.	Dėl kokių klausimų į Aukščiausiąjį Teismą negalima kreiptis?	2
III.	Kas gali kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą ir surašyti kasacinį skundą?.....	3
IV.	Kaip galima kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą? Kokie yra kreipimosi terminai?.....	4
V.	Kokie yra kasacijos pagrindai?	5
VI.	Praktiniai patarimai dėl kasacinio skundo turinio	6
	<i>Dėl bendrųjų reikalavimų ir rekomendacijų kasacinio skundo turiniui .....</i>	<i>6</i>
	<i>Dėl kasacijos pagrindų .....</i>	<i>7</i>
VII.	Praktiniai patarimai dėl kasacinio skundo formos (įforminimo)	8
VIII.	Praktiniai patarimai dėl prie kasacinio skundo pridedamų dokumentų	9
	<i>Dėl dokumentų, susijusių su kasacinio skundo pasirašymu ir surašymu, pridėjimo .....</i>	<i>10</i>
IX.	Šios rekomendacijos ir kiti procesiniai dokumentai	11
X.	Kur galima rasti daugiau informacijos apie Aukščiausiąjį Teismą ir jo veiklą?.....	11

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

I. Kas yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir ką jis nagrinėja?

- 1.1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – ir Aukščiausiasis Teismas) yra vienintelis kasacinės instancijos teismas įsiteisėjusiems bendrosios kompetencijos teismų sprendimams peržiūrėti (Teismų įstatymo 23 str. 1 d.). Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus (Teismų įstatymo 23 str. 2 d.).
- 1.2. Aukščiausiajam Teismui kasaciniu skundu gali būti skundžiami apeliacinės instancijos teismų sprendimai ir nutartys (Civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 340 str. 1 d.), išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato kitaip (žr. plačiau 2.1 p.). Aukščiausiasis Teismas nenagrinėja skundų dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių ar jų dalių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka (CPK 341 str.).
- 1.3. Aukščiausiojo Teismo teisėjų atrankos kolegija, teisėjų kolegija, Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus ar teismo plenarinė sesija dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu arba savo iniciatyva turi teisę sustabdyti kasacine tvarka skundžiamo sprendimo ar nutarties vykdymą tol, kol byla bus išnagrinėta kasacine tvarka. Pirmiau paminėti subjektai taip pat turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones (CPK 363 str.).

II. Dėl kokių klausimų į Aukščiausiąjį Teismą negalima kreiptis?

- 2.1. Į Aukščiausiąjį Teismą su kasaciniu skundu galima kreiptis dėl beveik visų apeliacinės instancijos teismo nutarčių ar sprendimų. Tačiau įstatymas gali nustatyti, kad tam tikrų klausimų Aukščiausiasis Teismas nenagrinėja. Pavyzdžiui, kasacine tvarka neskundžiamos:
  - nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių (CPK 151 str. 2 d.). Taigi Aukščiausiasis Teismas kasacine tvarka nenagrinėja bylų, kuriose būtų skundžiami teismų procesiniai sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, jų galiojimo, panaikinimo, atsakovo nuostolių, galimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimo ir pan.;
  - apeliacinės instancijos teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties dėl grupės ieškinio priėmimo (CPK 441⁷ str. 1 d.);
  - Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties grąžinti vaiką ar atsisakyti grąžinti vaiką, byloje dėl neteisėtai išvežto ar kitoje, negu jis nuolat gyveno, Europos Sąjungos valstybėje narėje arba susitariančiojoje valstybėje pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų laikomo vaiko grąžinimo (Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 7 str. 6 d.);
  - apeliacinės instancijos teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl teismo nutarties, kurioje išdėstyti praktiniai nurodymai dėl naudojimosi bendravimo teisėmis (Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 10 str. 5 d.);
  - Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl teismo nutarties iškelti arba atsisakyti iškelti įmonės bankroto bylą (Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 10 str. 8 d.; civilinė byla Nr. 3K-3-249/2010);

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

- Lietuvos apeliacinio teismo nutartis dėl įmonės bankroto administratoriaus paskyrimo, laikino pavadavimo ar atstatydinimo (Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 10 str. 8 d.; civilinė byla Nr. 3K-3-41/2005);
  - apeliacinės instancijos teismo nutartis, priimta išnagrinėjus atskirąjį skundą dėl teismo nutarties dėl fizinio asmens bankroto administratoriaus atstatydinimo ir naujo bankroto administratoriaus paskyrimo (Fizinių asmenų bankroto įstatymo 14 str. 5 d.). Tačiau fizinių asmenų bankroto procese nustatyta galimybė skusti apeliacine ir kasacine tvarka tiek nutartį dėl bankroto bylos iškelimo, tiek dėl bankroto administratoriaus skyrimo (civilinė byla Nr. 3K-3-139-421/2015);
  - teismo nutartys, dėl kurių negali būti paduodamas atskirasis skundas (civilinė byla Nr. 3K-3-372/2013; 3K-3-436-611/2015);
  - teismo sprendimas už akių, kai skundą paduoda šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių (CPK 285 str. 5 d.), teismo įsakymas (CPK 436 str. 7 d.), preliminarus teismo sprendimas (CPK 428 str. 8 d.).
- 2.2. Kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, tikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis tik teisės taikymo aspektu (CPK 353 str. 1 d.). Vykdydamas kasacijos funkciją, Aukščiausiasis Teismas nenustatinėja iš naujo bylos faktų – jis yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (civilinė byla Nr. 3K-3-405-690/2015). Tačiau Aukščiausiasis Teismas gali įvertinti ir pasisakyti, ar byla nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai teisingai aiškino ir taikė materialiosios ar proceso teisės normas, tiesiogiai susijusias su teisiškai reikšmingais faktais¹ (pvz., ar tinkamai buvo taikytos ieškinio senaties, įrodinėjimo, deliktinės atsakomybės institutų nuostatos, sutarčių aiškinimo ir taikymo taisyklės, sąžiningumo koncepcija ir pan.).

III. Kas gali kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą ir surašyti kasacinį skundą?

- 3.1. Kasacinį skundą gali paduoti dalyvaujantys byloje asmenys (CPK 342 str.). Jei asmuo nebuvo įtrauktas į bylą, bet teismo sprendimu nuspręsta dėl jo teisių ar pareigų, šis asmuo gali paduoti bylą nagrinėjusiam pirmosios instancijos teismui prašymą atnaujinti procesą CPK XVIII skyriuje nustatyta tvarka (CPK 366 str. 1 d. 7 p., CPK 367 str. 3 d.).
- 3.2. Kasacinį skundą privalo surašyti advokatas. Juridinio asmens kasacinį skundą taip pat gali surašyti juridinio asmens darbuotojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą. Jeigu kasatorius yra fizinis asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, surašyti kasacinį skundą turi teisę jis pats. Be to, kasacinį skundą gali surašyti CPK 56 straipsnio 1 dalies 4, 5, 6 ir 7 punktuose nurodyti asmenys² (CPK

---

¹ Aukščiausiojo Teismo praktikoje fakto klausimais, kurių kasacinis teismas nenagrinėja, buvo pripažinti, pavyzdžiui, konkretaus skolos dydžio nustatymas (civilinė byla Nr. 3K-3-34/2014), priteistinos žalos dydis (civilinė byla Nr. 3K-3-656/2013), faktinis priežastinis ryšys tarp konkrečių neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos (civilinė byla Nr. 3K-3-167-611/2015), aplinkybė, ar sandoris buvo realiai vykdomas (civilinė byla Nr. 3K-3-248-686/2015), ar priklausinys savo ūkine paskirtimi tarnauja pagrindiniam daiktui (civilinė byla Nr. 3K-3-551/2014), sužinojimo apie ginčijamą sprendimą momento nustatymas (civilinė byla Nr. 3K-3-577/2014), įrodymų turinio vertinimas, taip pat ar tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistavo arba neegzistavo (civilinė byla Nr. 3K-3-378-248/2015, 3K-3-378/2013).

² 4) asmenys, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, kai jie atstovauja savo artimiesiems giminaičiams ar sutuoktiniui (sugyventiniui);

5) profesinės sąjungos, jeigu jos atstovauja profesinės sąjungos nariams darbo teisinių santykių bylose. Šiuo atveju bylą teisme veda profesinės sąjungos vienasmenis valdymo organas, įstatymų ar steigimo dokumentų

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

347 str. 3 d.). Tačiau galimybė asociacijai ar kitam viešajam juridiniam asmeniui atstovauti savo nariams teisme yra siejama su asociacijos ar kito viešojo juridinio asmens pagrindinių tikslų, kuriems jie įsteigti, įgyvendinimu, ir tik tiek, kiek tai susiję su šių pagrindinių tikslų įgyvendinimu. Asociacija ar kitas viešasis juridinis asmuo, kurių vienintelis veiklos tikslas yra savo narių konsultavimas ir jų interesų atstovavimas teisme ginant bet kokius jų interesus, negali būti laikomi tinkamais atstovais, turinčiais teisę atstovauti savo nariams pagal CPK 56 straipsnio 1 dalies 6 punktą (civilinė byla Nr. 3K-3-461-611/2015).

- 3.3. Advokato padėjėjas neturi teisės surašyti ir pasirašyti kasacinio skundo (Advokatūros įstatymo 34 str. 2 d.).
- 3.4. Kasacinį skundą turi pasirašyti ir jį paduodantis asmuo, ir skundą surašęs asmuo (CPK 347 str. 3 d.). Tačiau tinkamai įgaliotas asmuo³ (pvz., advokatas) gali pasirašyti kasacinį skundą už jį paduodantį asmenį (pvz., ieškovą). Jei skundą pasirašęs atstovas turi teisę ir jį surašyti, kasaciniame skunde pakanka vieno asmens – tinkamai įgalioto atstovo – parašo.
- 3.5. CPK nenustatyta reikalavimo, kad prašymą sustabdyti kasacine tvarka skundžiamo sprendimo ar nutarties vykdymą tol, kol byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, privalėtų pasirašyti advokatas ar kitas turintis teisę surašyti kasacinį skundą asmuo, vadinasi, prašymą sustabdyti teismo sprendimo vykdymą gali pasirašyti ir pats kasatorius.

IV. Kaip galima kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą? Kokie yra kreipimosi terminai?

- 4.1. Kasaciniai skundai Aukščiausiajam Teismui gali būti paduodami tiesiogiai, pristatant į teismo raštinę, atsiunčiami paštu, taip pat elektroninių ryšių priemonėmis, naudojantis Lietuvos teismų informacinės sistemos Viešųjų elektroninių paslaugų posistemių (plačiau žr. <https://e.teismas.lt/lt/public/home>).
- 4.2. Kasaciniai skundai Aukščiausiajam Teismui paprastai turi būti paduoti per tris mėnesius nuo skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo ar nutarties įsiteisėjimo dienos (CPK 345 str. 1 d.). Svarbi yra būtent įsiteisėjimo diena, o ne skundžiamo teismo sprendimo ar nutarties gavimo, sužinojimo apie jį data. Pastebėtina, kad apeliacinės instancijos teismo sprendimas ar nutartis įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos (CPK 331 str. 6 d.; 339 str.).
- 4.3. Kai kuriais atvejais įstatymas nustato trumpesnius kasacinio skundo padavimo terminus:
  - apeliacinės instancijos teismo nutartis perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, kai neatskleista bylos esmė ir pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme (CPK 327 str. 1 d. 2 p.), gali būti skundžiama per vieną mėnesį nuo įsiteisėjimo dienos (CPK 345 str. 1 d.);

---

nustatyta tvarka įgalioti kolegialių valdymo organų nariai arba atstovai pagal pavedimą – darbuotojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, ir (ar) advokatai (advokatų padėjėjai);

6) asociacijos arba kiti viešieji juridiniai asmenys, kurių steigimo dokumentuose kaip vienas iš veiklos tikslų yra nurodytas tam tikros grupės asmenų gynimas ir jų atstovavimas teisme, jeigu jie atstovauja asociacijos arba kito viešojo juridinio asmens dalyviams bylose pagal šių juridinių asmenų steigimo dokumentuose numatytus veiklos tikslus. Šiuo atveju bylą teisme veda atitinkamo juridinio asmens vienasmenis valdymo organas, įstatymų ar steigimo dokumentų nustatyta tvarka įgalioti kolegialių valdymo organų nariai arba atstovai pagal pavedimą – darbuotojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, ir (ar) advokatai (advokatų padėjėjai);

7) antstolių padėjėjai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą ir antstolio įgaliojimą atstovauti antstoliui bylose dėl antstolio vykdomų funkcijų.

³ Pagal CPK 59 straipsnį įgaliojimas atstovauti teisme suteikia atstovui teisę atlikti atstovaujamojo vardu visus procesinius veiksmus, išskyrus išimtis, nurodytas įgaliojime.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

- kasacinis skundas viešųjų pirkimų bylose, išskyrus ginčus dėl žalos atlyginimo, gali būti paduotas per vieną mėnesį nuo skundžiamo sprendimo įsiteisėjimo dienos (CPK 423¹ str. 2 d., 423¹⁰ str.);
  - Lietuvos apeliacinio teismo nutartis dėl prašymo pripažinti ar pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimą gali būti skundžiama Lietuvos Aukščiausiajam Teismui per 30 dienų nuo jos priėmimo dienos (Komerčinio arbitražo įstatymo 51 str. 3 d.).
- 4.4. Tais atvejais, kai kasatorius kasaciniu skundu skundžia tiek apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kurios apskundimui taikytinas vieno mėnesio apskundimo terminas, tiek ir dalį, kurios apskundimui taikytinas trijų mėnesių terminas, o skundžiamos teismo procesinio sprendimo dalys yra glaudžiai susijusios, kasatorius neprivalo paduoti dviejų kasacinių skundų, todėl, vienu kasaciniu skundu skundžiant glaudžiai susijusias apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalis, taikomas ilgesnis kasacinio skundo padavimo terminas (civilinė byla Nr. 3K-3-435/2013).
- 4.5. Asmenims, praleidusiems kasacinio skundo padavimo terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, praleistas terminas gali būti atnaujintas, išskyrus atvejį, kai kasacinis skundas paduodamas dėl apeliacinės instancijos teismo nutarties perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, nes neatskleista bylos esmė ir pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme. Pareiškimas dėl praleisto termino atnaujinimo negali būti tenkinamas, jeigu jis paduotas praėjus daugiau kaip šešioms mėnesiams nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos (CPK 345 str. 2 d.).
- 4.6. Už kasacinius skundus mokamas tokio paties dydžio žyminis mokestis, koks mokėtinas pareiškiant ieškinį (pareiškimą ypatingosios teisenos bylose). Turtiniuose ginčiuose už kasacinius skundus CPK 80 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti žyminio mokesčio dydžiai⁴ skaičiuojami nuo ginčijamos sumos (CPK 80 str. 4 d.).

V. Kokie yra kasacijos pagrindai?

- 5.1. Kasacijos pagrindai yra kasaciniame skunde suformuluoti ir su bylos faktinėmis aplinkybėmis susieti teisiniai argumentai, kuriems esant įstatymas leidžia Aukščiausiajam Teismui priimti kasacinį skundą ir peržiūrėti bylą kasacine tvarka. Nesant kasacijos pagrindų, Aukščiausiasis Teismas negali priimti kasacinio skundo.
- 5.2. Pagrindai peržiūrėti bylą kasacine tvarka yra: 1) materialinės ar procesinės teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui; 2) jeigu teismas skundžiamame sprendime (nutartyje) nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos; 3) jeigu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ginčijamu teisės klausimu yra nevienoda (CPK 346 str. 2 d.).

---

⁴ <...> iki dvidešimt aštuonių tūkstančių devynių šimtų šešiasdešimt dviejų eurų – 3 procentai, bet ne mažiau kaip dvidešimt eurų; nuo didesnės kaip dvidešimt aštuonių tūkstančių devynių šimtų šešiasdešimt dviejų eurų sumos iki aštuoniasdešimt šešių tūkstančių aštuonių šimtų aštuoniasdešimt šešių eurų – aštuoni šimtai šešiasdešimt aštuoni eurai plus 2 procentai nuo ieškinio sumos, viršijančios dvidešimt aštuonis tūkstančius devynių šimtų šešiasdešimt du eurus; nuo didesnės kaip aštuoniasdešimt šešių tūkstančių aštuonių šimtų aštuoniasdešimt šešių eurų sumos – du tūkstančiai dvidešimt septyni eurai plus 1 procentas nuo ieškinio sumos, viršijančios aštuoniasdešimt šešis tūkstančius aštuonis šimtus aštuoniasdešimt šešis eurus. Bendras žyminio mokesčio dydis turtiniuose ginčiuose negali viršyti dvylikos tūkstančių penkių šimtų penkiasdešimt penkių eurų.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

VI. Praktiniai patarimai dėl kasacinio skundo turinio

Dėl bendrųjų reikalavimų ir rekomendacijų kasacinio skundo turiniui

- 6.1. Kasaciniame skunde, be bendrų procesiniams dokumentams keliamų reikalavimų⁵, turi būti: 1) nurodytas sprendimas ar nutartis, dėl kurių peržiūrėjimo paduodamas kasacinis skundas; 2) turtiniuose ginčiuose nurodoma ginčijama suma; 3) nurodyti išsamūs teisiniai argumentai, kurie patvirtina CPK 346 straipsnyje nurodytų kasacijos pagrindų buvimą; 4) kasatoriaus prašymas (CPK 347 str. 1 d.).
- 6.2. Rekomenduotina kasacinio skundo turinį dėstyti glaustai, rašyti trumpais ir nesudėtingais sakiniais, vengti pasikartojimų. Tekstą reikėtų rašyti laikantis bendrinės lietuvių kalbos normų ir teisės terminijos, be nereikalingų arba netaisyklingų žodžių, jų junginių, pastabų ir dviprasmybių. Dokumentai turėtų būti rengiami taisyklinga, kanceliariniam stiliui būdinga kalba, be klaidų. Nevartotina užgauli, įžeidžianti kalba. Tekstas turėtų būti tikslus, aiškus, logiškas, o jame išdėstyta informacija teisinga, argumentuota, neprieštaringa. Tarptautinius žodžius geriau vartoti tik tada, kai lietuvių kalboje nėra šių žodžių atitikmenų arba kai tarptautiniai žodžiai teisės aktuose vartojami kaip terminai. Pavartojus lotyniškas ar kitų kalbų frazes, šalia skliaustuose paprastai reikėtų pateikti šių frazių vertimus į lietuvių kalbą.
- 6.3. Pirmą kartą minint teisės aktų, taip pat įstaigų, kurių pavadinimai ilgi, sudaryti iš kelių žodžių, pavadinimus turėtų būti nurodomas visas pavadinimas (pagal poreikį nurodoma ir institucija, priėmusi teisės aktą, ypač kai tai įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas), o skliaustuose gali būti nurodoma ir vėliau tekste vartojama pavadinimo santrumpa. Apskritai patartina vartoti tik paaiškintas santrumpas, pvz., Centrinės kredito unijos įstatymas (toliau – ir CKUI), nevertoti nesuprantamų, nepaaiškintų specifinių sąvokų, simbolių.
- 6.4. Kasaciniame skunde nereikia perrašyti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų turinio, reikėtų vengti nereikšmingos antraplanės, istorinės ar biografinės informacijos, šalutinių, su kasacijos pagrindais nesusijusių, aspektų. Jei skundžiama sprendimo dalis, tai su neapskūstąja dalimi susiję sprendimo aspektai paprastai neaptartini. Nerekomenduojamos ilgos teisės doktrinos citatos – atitinkamą informacijos šaltinį galima pridėti prie kasacinio skundo ir padaryti nuorodą į jį kasaciniame skunde.
- 6.5. Jei remiamasi konkrečia teisės akto (teisės normos) redakcija – turėtų būti pateikiami tikslūs duomenys apie ją (pvz., teisės akto rūšis, priėmimo data, numeris, pagal poreikį – institucija, priėmusi teisės aktą, ypač kai tai įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas).
- 6.6. Jei remiamasi Lietuvos ar kitų valstybių, taip pat ir tarptautinių teismų praktika, patartina pateikti pakankamai informacijos, kad būtų galima identifikuoti konkretų procesinį sprendimą (pvz., visas teismo pavadinimas, sprendimo priėmimo data, šalys, numeris). Tuo atveju, kai nuoroda į procesinio sprendimo tekste jau minėtą teismo sprendimą daroma antrą kartą, gali pakakti nurodyti bylos numerį ir (ar) šalių pavadinimą.
- 6.7. Kadangi Aukščiausiasis Teismas tikrina apskūstus sprendimus ir (ar) nutartis tik teisės taikymo aspektu, kasaciniame skunde neturėtų būti kvestionuojamos teismų nustatytos faktinės aplinkybės. Kasaciniame skunde neleidžiama remtis naujais įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme (CPK 347 str. 2 d.).

---

⁵ Žr. CPK 111 straipsnį.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

- 6.8. Kasaciniame skunde turėtų būti pateikiamos nuorodos į skundžiamo sprendimo motyvavimo dalis, su kuriomis nesutinkama, argumentuojama, kodėl ta sprendimo dalis yra teisiškai nepagrįsta, nurodant konkrečius teisės aktus ir juose įtvirtintas teisės normas (straipsnis, dalis, punktas ar kt.), dėl kurių pažeidimo kreipiamasi į Aukščiausiąjį Teismą, taip pat teismų nustatytas faktines aplinkybes, kurių pagrindu teigiama, jog teisės normos buvo netinkamai pritaikytos.
- 6.9. Išsprendus kasacinio skundo priėmimo klausimą, kasacinio skundo papildyti ar pakeisti negalima (CPK 350 str. 8 d.). Taigi kasatoriui yra įstatymu nustatytas įpareigojimas išdėstyti visus argumentus, suformuluoti kasacijos pagrindus, apibrėžti kasacijos dalyką ir nustatyti bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribas iki tol, kol teisėjų atrankos kolegija išsprendžia kasacinio skundo priėmimo klausimą (civilinė byla Nr. 3K-3-485/2014).

Dėl kasacijos pagrindų

- 6.10. Kasaciniame skunde patartina atskirai aprašyti ir koncentruotai pagrįsti (1–2 psl.) kasacijos pagrindų (žr. šių rekomendacijų V dalį) egzistavimą. Tokiu atveju išsamūs teisiniai argumentai dėl kasacijos pagrindų gali būti išdėstomi toliau tekste.
- 6.11. Kai kasacinis skundas paduodamas tuo pagrindu, kad yra padarytas materialinės ar procesinės teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui (CPK 346 str. 2 d. 1 p.), patartina kasaciniame skunde aiškiai ir konkrečiai atskleisti keliamą teisės aiškinimo ir (ar) taikymo problemą. Ji turėtų būti suformuluota abstrakčiai, tokiu būdu, kad kasatoriaus siūlomą teisės aiškinimą būtų įmanoma pritaikyti ne tik nagrinėjamoje byloje, bet ir remiantis juo suformuluoti teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę (teismo precedentą).
- 6.12. Keliamą teisės aiškinimo ir (ar) taikymo problemą turėtų būti suformuluota lakoniškai⁶, kad ją būtų įmanoma suprasti ir be konkrečių faktinių aplinkybių išdėstymo.
- 6.13. Jei keliamas įrodinėjimo taisyklių aiškinimo ir (ar) taikymo klausimas, kasaciniame skunde turėtų būti aiškiai nurodoma pažeista įrodinėjimo taisyklė (pvz., remtasi neleistiniais įrodymais, neteisingai paskirstyta įrodinėjimo našta, nesivadovauta teisine prezumpcija). Nesudaro kasacijos pagrindo vien tik nurodymas, kad pažeistos teisės normos, nes teismas neišsamiai nustatė ir (ar) ištyrė bylos aplinkybes.
- 6.14. Suformulavus teisės aiškinimo ir (ar) taikymo problemą, turėtų būti nurodoma, kodėl kasatoriaus siūlomas teisės aiškinimas ir (ar) taikymas galėjo nulemti kitokį bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme rezultatą.
- 6.15. Kasaciniame skunde, kuris grindžiamas CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytu pagrindu (žr. 6.11 p.), patartina pagrįsti keliamos teisės problemos reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir (ar) taikymui valstybės mastu, pvz., glaustai aptariant, ar žemesnių instancijų teismų pozicija keliamu klausimu yra skirtinga⁷, kodėl teismo išaiškinimai dėl keliamų teisės problemų gali būti labai reikšmingi teismų praktikai ateityje⁸, ar keliamos teisės problemos Lietuvos Aukščiausiajame Teisme jau buvo spręstos, ar bylos aplinkybės nėra išskirtinės ir yra tinkamos precedentui kurti, ar keliamos teisės problemos yra susijusios su tarptautinių ar užsienio valstybių teisės šaltinių aiškinimu ir taikymu, kokią reikšmę kasatoriui, jo teisėms ir pareigoms turi byla ir joje sprendžiami

⁶ Paprastai tai galima padaryti vienu ar keliais sakiniais, su tuo susijusius argumentus išdėstant skundo tekste.

⁷ Teismų pozicija gali skirtis tiek toje pačioje byloje, tiek tame pačiame teisme, tiek atskiruose teismuose.

⁸ Pvz., kai yra nagrinėjama daug panašių ar analogiškų bylų; yra tikimybė, kad žemesnių instancijų teismų praktika dėl keliamų teisės problemų ateityje gali išsiskirti.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

klausimai, kaip išaiškinimai keliamais teisės klausimais galėtų būti labai reikšmingi ne tik kasatoriui, bet ir daugeliui kitų asmenų, jų teisei padėčiai ar elgesiui ateityje, ar byloje yra paliečiamos socialiai jautrios ar kitos viešojo intereso sritys, ar keliamos teisės problemos yra susijusios su inovacijomis, naujovėmis (naujos technologijos, nauji visuomeninio gyvenimo iššūkiai, naujas teisinio reguliavimo instrumentas ir t. t.) ar kt.

- 6.16. Kai kasacinis skundas paduodamas tuo pagrindu, kad teismas skundžiamame sprendime (nutartyje) nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos (CPK 346 str. 2 d. 2 p.) arba Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ginčijamu teisės klausimu yra nevienoda (CPK 346 str. 2 d. 3 p.), kyla poreikis pateikti argumentus, patvirtinančius, kad praktika tam tikru klausimu yra suformuota⁹, o Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylos (-ų), kuria (-iomis) remiamasi, ir bylos, kurioje paduodamas kasacinis skundas, esminės teisiškai reikšmingos aplinkybės yra analogiškos arba labai panašios¹⁰. Tokiame kasaciniame skunde patartina labai aiškiai identifikuoti (pvz., nurodant paskelbimo datą ir numerį) vieną ar kelias (taigi, nebūtinai visas, o tik aktualiausias, svarbiausias) Aukščiausiojo Teismo nutartis ir jose suformuluotą konkrečią Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę, nuo kurios nukrypo bylą nagrinėję teismai (CPK 346 str. 2 d. 2 p.), arba kokios konkrečiai taisyklės viena kitai galbūt prieštarauja (CPK 346 str. 2 d. 3 p.).
- 6.17. Kai kasacinis skundas grindžiamas CPK 346 straipsnio 2 dalies 3 punktu, primintina, kad praktikos nevienodumas gali tęstis tam tikrą laikotarpį, bet vėliau praktika gali būti suvienodinta (pvz., išplėstinės teisėjų kolegijos ar nuoseklios praktikos raidos), todėl nagrinėjamu atveju, ypač jei kasaciniame skunde remiamasi seniau priimtais procesiniais sprendimais, gali būti aptariama, ar praktika vis dar gali būti laikoma nenuoseklia, atsižvelgiant į naujausią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir visą jos raidą, kodėl skundžiamame sprendime, esant precedentų konkurencijai, buvo pasiremta netinkamu precedentu.

VII. Praktiniai patarimai dėl kasacinio skundo formos (įforminimo)

- 7.1. Aukščiausiajam Teismui pateikiami dokumentai turi būti įskaitomi. Patartina dokumento tekstą surinkti kompiuteriu ir atspausdinti ant A4 formato balto, nepermatomo, neblizgaus popieriaus lapų.
- 7.2. Siūlytina dokumentų pagrindinį tekstą rinkti ne mažesniu kaip 12 dydžio šriftu, o išnašas – ne mažesniu kaip 10 dydžio šriftu, lapo paraštėse paliekant: viršuje, apačioje ir dešinėje – po 2 cm, kairėje – 3 cm. Pasvirąjį, paryškintą šriftą, teksto pabraukimą patartina naudoti saikingai, nuosekliai, neperkrauti teksto įvairiais teksto dalių ryškinimo būdais.
- 7.3. Kasaciniam skundui surašyti ir kasacijos pagrindams atskleisti paprastai turėtų pakakti ne daugiau kaip 10–15 puslapių. Kai dėl bylos specifikos surašomas ilgesnis kasacinis skundas, tokiame kasaciniame skunde galėtų būti parengiama ir kasacinio skundo pradžioje pateikiama jo santrauka, turinys ir (arba) argumentavimo schema (1–2 psl.).

⁹ Paviene byla gali neatspindėti suformuotos teismų praktikos ir gali būti nelaikoma precedentu, kuriuo turėtų būti vadovaujama (civilinė byla Nr. 3K-3-526/2014).

¹⁰ Kasacinio teismo praktikoje yra laikoma, kad precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose, t. y. precedentas kaip teisės aiškinimo taisyklė taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapačios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas (civilinė byla Nr. 3K-3-189-690/2015).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

- 7.4. Dokumentų puslapiai turėtų būti nuosekliai sunumeruoti. Atskiros pastraipos taip pat galėtų būti nuosekliai ar kitu aiškiu būdu sunumeruotos.
- 7.5. Jei kasaciniame skunde keliami ne viena teisės aiškinimo ir taikymo problema, patartina jas aptarti atskirai, pvz., išskiriant kaip atskirą kasacinio skundo dalį, suteikiant jai pavadinimą, kuris atspindėtų keliamo teisės klausimo esmę.
- 7.6. Elektronine forma tvarkomoje byloje kasacinį skundą ir priedus patartina pateikti elektroniniu būdu. Teikiant dokumentus elektroniniu būdu, rekomenduotina pagrindinį dokumentą parengti *docx* ar kitu tekstiniu formatu.
- 7.7. Elektronine forma tvarkomoje byloje pateikiamą atspausdintą (popierinį) kasacinį skundą ir priedus nerekomenduojama surišti, suklijuoti ar tvirtai susegti, nes teismas turės jį skaitmeninti (Teismų įstatymo 37¹ str. 1 d.) – dokumentus geriau sutvarkyti taip, kad dokumentų lapus būtų galima lengvai ir be žalos atskirti (pvz., sudėti į segtuvą, aplanką ar kt.). Be to, elektronine forma tvarkomoje byloje rekomenduotina, teikiant atspausdintą (popierinį) dokumentą, esant galimybei, pateikti jį taip, kad jis turėtų tekstą arba tik ant vienos, arba tik ant abiejų lapo pusių.

VIII. Praktiniai patarimai dėl prie kasacinio skundo pridedamų dokumentų

- 8.1. Rekomenduotina prie kasacinio skundo pridedamų dokumentų sąrašą pateikti kasacinio skundo pabaigoje. Patartina, kad pridedami priedai būtų sudėti ta pačia eilės tvarka kaip nurodyta priedų sąrašė. Priedai turėtų būti pridedami taip, kad juos būtų galima lengvai atskirti.
- 8.2. Visi procesiniai dokumentai ir jų priedai teismui pateikiami valstybine kalba, išskyrus CPK ir kituose teisės aktuose numatytas išimtis. Kai dalyvaujantys byloje asmenys, kuriems turi būti įteikti procesiniai dokumentai, nemoka valstybinės kalbos, teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jiems suprantamą kalbą. Jeigu pateikiami dokumentai CPK numatytais atvejais turi būti išversti į užsienio kalbą, dalyvaujantys byloje asmenys turi pateikti teismui įstatymų nustatyta tvarka patvirtintus jų vertimus (CPK 113 str. 3 d.).
- 8.3. CPK 347 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas kasaciniame skunde remtis naujais įrodymais, todėl prie kasacinio skundo paprastai negali būti pridedami nauji įrodymai. Ši taisyklė netaikytina tais atvejais, kai įrodinėjimo dalykas bylą nagrinėjant kasaciniame teisme yra procesinio pobūdžio (pvz., kasatorius nurodo, kad bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties apeliacinės instancijos teismas, ir pateikia tai patvirtinančius įrodymus, kt.).
- 8.4. Su kasaciniu skundu pateikiami ir įrodymai, susiję su kasacinio skundo priėmimo klausimo sprendimu (pvz., įrodymai, patvirtinantys žyminio mokesčio sumokėjimą, prašymo iš dalies atleisti nuo žyminio mokesčio sumokėjimo ar atidėti žyminio mokesčio mokėjimą pagrįstumą, taip pat aplinkybes, kuriomis grindžiamas prašymas atnaujinti praleistą kasacinio skundo padavimo terminą, kt.).
- 8.5. Žyminio mokesčio apskaičiavimo, mokėjimo, įskaitymo ir grąžinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1240 „Dėl žyminio mokesčio apskaičiavimo, mokėjimo, įskaitymo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“, 6 punkte nustatyta, kad žyminio mokesčio sumokėjimą patvirtina mokėjimo pavedimas ar kitas mokėjimą patvirtinantis dokumentas, kuriame turi būti nurodyta: mokėtojo vardas, pavardė, asmens kodas (arba juridinio asmens pavadinimas ir kodas, jei žyminį mokesį moka juridinis asmuo); kitos šalies (atsakovo, skolininko ar kt.) vardas, pavardė, asmens kodas (arba juridinio asmens pavadinimas ir kodas, jei kita proceso šalis yra juridinis asmuo); mokėjimo data; įmokos kodas; mokesčio suma;

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

mokėjimo paskirtis (nurodoma, kad mokamas žyminis mokestis, ir teismo, kuriame inicijuojama byla, pavadinimas). Jei žyminį mokestį moka proceso šalies atstovas (advokatas ar kitas asmuo, atstovaujantis proceso šalies interesams), mokėjimo pavedime ar kitame mokėjimą patvirtinančiame dokumente, be pirmiau nurodytų duomenų, turi būti nurodomas ir atstovaujamos proceso šalies vardas, pavardė, asmens kodas (arba juridinio asmens pavadinimas ir kodas, jei proceso šalis yra juridinis asmuo) (Taisyklių 7 p.). Jei žyminis mokestis mokamas elektroniniu būdu, žyminio mokesčio sumokėjimą patvirtinantys dokumentai neteikiami (Taisyklių 9 p.).

- 8.6. Šalims prie kasacinio skundo nebūtina pridėti skundžiamo sprendimo (nutarties) ir su juo susijusių sprendimų ir nutarčių kopijų. Prie kasacinio skundo taip pat nėra privaloma pridėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo procesinių sprendimų, kuriais remiamasi ar kurie nurodomi kasaciniame skunde.
- 8.7. CPK 344 straipsnyje nustatyta, kad kasacinis skundas ir jo priedai pateikiami su tiek kopijų, kiek yra šalių ir trečiųjų asmenų, išskyrus atvejus, kai kasacinis skundas ir jo priedai teismui pateikiami elektroninių ryšių priemonėmis.

Dėl dokumentų, susijusių su kasacinio skundo pasirašymu ir surašymu, pridėjimo

- 8.8. Prie kasacinio skundo, kurį teismui pateikia atstovas, turi būti pridėtas dokumentas, įrodantis atstovo teises ir pareigas (CPK 111 str. 5 d., 347 str. 1 d.).
- 8.9. Prie kasacinio skundo pridedami įrodymai, patvirtinantys skundą surašiusio asmens teisinę kvalifikaciją (CPK 347 str. 4 d.). Kasacinį skundą pasirašęs advokatas neprivalo prie kasacinio skundo pridėti dokumentą, patvirtinantį skundą surašiusio advokato įrašymą į praktikuojančių advokatų sąrašą.
- 8.10. Atrankos kolegija tam tikrais atvejais (pvz., kai kyla abejonių) gali pareikalauti pateikti įrodymus, patvirtinančius kasatoriaus – juridinio asmens – vienasmenio valdymo organo, jei jis pasirašo kasacinį skundą, paskyrimą į pareigas.
- 8.11. Tais atvejais, kai kasacinį skundą surašo juridinio asmens darbuotojas, prie kasacinio skundo turi būti pridėti dokumentai, patvirtinantys darbo santykių faktą, darbuotojo įgalinimus ir teisinę kvalifikaciją (aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą).
- 8.12. Prie kasacinio skundo nebūtina pridėti dokumentų, patvirtinančių kasatoriaus – juridinio asmens suteiktus įgalinimus kasacinį skundą surašiusiam darbuotojui surašyti šį procesinį dokumentą, kai kasacinį skundą pasirašo tiek skundą surašęs darbuotojas, tiek ir juridinio asmens įgaliotas atstovas, nes tai iš esmės patvirtina duotą pavedimą savo darbuotojui surašyti kasacinį skundą. Tačiau tai savaime nepatvirtina nei darbuotojo, surašiusio kasacinį skundą, reikiamo išsilavinimo, nei darbo santykių fakto, todėl šias aplinkybes įrodantys dokumentai turi būti pridedami prie kasacinio skundo. Kai kasacinį skundą pasirašo ne vadovas, o kitas asmuo, prie kasacinio skundo turi būti pridėtas jo įgalinimus patvirtinantis dokumentas – įstatymas, steigimo dokumentai, įsakymas dėl pavadavimo, sutartis su advokatu dėl atstovavimo, juridinio asmens duotas įgaliojimas savo darbuotojui atstovauti teisme ar kt. (CPK 55 str., 57 str. 2 d., 59 str., 111 str. 5 d.). Tais atvejais, kai kasacinį skundą kasatoriaus vardu pateikia advokatas, prie kasacinio skundo turėtų būti pridėtas ir juridinio asmens darbuotojo, pasirašiusio atstovavimo sutartį (jei jis nėra vadovas), teisę suteikti advokatui tokius įgalinimus patvirtinantis dokumentas.
- 8.13. Kai kasatorius yra fizinis asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, jis pats turi teisę surašyti kasacinį skundą, pridėdamas prie skundo įrodymus, patvirtinančius jo teisinę kvalifikaciją. Tais atvejais, kai prie kasacinio skundo kasatorius prideda užsienio valstybės išduotą diplomą, patvirtinantį toje valstybėje įgytą aukštąjį

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

universitetinį teisinį išsilavinimą, prie kasacinio skundo turi būti pridedamas dokumentas, patvirtinantis kasatoriaus užsienyje įgytos teisinės kvalifikacijos pripažinimą Lietuvoje.

- 8.14. Kai bylą teisme veda profesinės sąjungos, asociacijos ar kito viešojo juridinio asmens darbuotojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, įgaliojimus Civilinio kodekso nustatyta tvarka jiems gali išduoti atitinkamo juridinio asmens organas (CPK 57 str. 2 d.). Profesinės sąjungos ar asociacijos arba kito viešojo juridinio asmens teisės ir pareigos patvirtinamos atstovaujamo asmens (profesinės sąjungos nario ar asociacijos arba kito viešojo juridinio asmens dalyvio) ir atitinkamai profesinės sąjungos ar asociacijos arba kito viešojo juridinio asmens rašytine sutartimi (CPK 57 str. 3 d.). Minėti dokumentai turi būti pateikiami teismui.

IX. Šios rekomendacijos ir kiti procesiniai dokumentai

- 9.1. Rengiant kitus Aukščiausiajam Teismui pateikiamus procesinius dokumentus (atsiliepimas į kasacinį skundą, prisidėjimas prie kasacinio skundo ar kt.), privaloma laikytis įstatymuose jiems nustatytų reikalavimų, be to, patartina *mutatis mutandis* atsižvelgti į šiose rekomendacijos išdėstytus praktinius patarimus (žr. ypač 6.2–6.7, 7.1–7.7, 8.1, 8.3 p.; kadangi atsiliepimas į kasacinį skundą surašomas ir pasirašomas tokia pat tvarka kaip ir kasacinis skundas (CPK 351 str. 1 d.), taip pat žr. 8.9–8.14 p.).

X. Kur galima rasti daugiau informacijos apie Aukščiausiąjį Teismą ir jo veiklą?

- 10.1. Daugiau informacijos apie Aukščiausiąjį Teismą ir jo veiklą galima rasti Teismo tinklalapyje www.lat.lt. Į šį tinklalapį, be kita ko, yra įdėta:
- aktuali teismų praktika (periodinės Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalgos, Aukščiausiojo Teismo kreipimaisi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ir Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, teminės teismų praktikos apžvalgos; žr. <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika.html>);
  - biuletenio „Teismų praktika“ medžiaga (žr. http://www.lat.lt/lt/biuletensis-teismu-praktika_112.html);
  - Aukščiausiojo Teismo nutarčių paieškos programa (žr. <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>);
  - Aukščiausiojo Teismo posėdžių paieškos programa (žr. <http://www.lat.lt/lt/teismo-posedziu-paieska.html>);
  - nuorodos į teisės doktriną (žr. <http://www.lat.lt/lt/doktrina.html>);
  - teisėjų atrankos kolegijos sudėtys (žr. <http://www.lat.lt/lt/teiseju-atrankos-kolegijos.html>);
  - su asmenų aptarnavimu susiję dokumentai (žr. <http://www.lat.lt/lt/asmenu-aptarnavimas.html>);
  - kita su Aukščiausiuoju Teismu, šio Teismo teisėjais ir Teismo veikla susijusi informacija.